

દોરેલા-૧૦ સંસ્કૃત
પ્રથમ પરીક્ષા
વિભાગ-A

Date :

૧૦ ગુણ

23/10

નીચે આપેલ ગદ્યખંડનો ભાવુભાષામાં અનુવાદ કરો.

[૫]

૧. હવે તે બંનેનો નિશ્ચય મળાને અનાગત વિદાતા પરિવાર સાથે નીકળી ગયો. આ બંને ત્યાંજ સરોવરમાં રહ્યા. બીજે દિવસે માછીમારોએ આવાને સરોવરમાં મળ ફેંકી. મળ વડે બંધાયેલો પ્રત્યુત્પન્નમતિ મરેલાની માફ પોતાને બતાવાને પડ્યો રહ્યો. પણ મળમાંથી દૂર ફેંકી દેવાયેલો તે શક્તિ પ્રમાણે ફૂદીને ઊંડા ખાણીમાં પેસા ગયો. ચતુર્ભવિષ્યને માછીમારોએ પકડ્યો અને મારી નાખ્યો.

અથવા

૧. હવે તે અસ્વતીને તે પ્રમાણે શાપિત થયેલી મેદને પિતામહ બ્રહ્માજીએ મંગલકારી નગારાના જેવા સ્વર વડે દિશાઓને ભરી દેતાં ગંભીરતાપૂર્વક દુર્વાસને કહ્યું: " હે બ્રહ્મણ, આ ખરેખર સજ્જનો દ્વારા આચરવામાં આવેલો માર્ગ નથી જેમા પર તમે ચાલ્યા છો.

* પ્રશ્નોના જવાબ સંસ્કૃતમાં લખો.

[૨]

૨. ડારગ્રહભાગ્ય

૩. શિષ્ટાન્ત્ર અથવા ચક્રવિષય:

* પ્રશ્નોના જવાબ ગુજરાતીભાષામાં લખો.

[૫]

૪. " પત્નીવિનાના અને અનુરૂપ ગુણવગરની પત્નીવાળાને સુખ હોતું નથી, તો કઈ રીતે હું ગુણવતી પત્ની પ્રાપ્ત કરું ? "

૫. જે માણસો પોતાની શક્તિનું અતિક્રમણ કરીને સામાજિક વ્યવહારોકરણે તેઓ વધુ પડતા ભારને ડારગે ફૂલી મથ છે. ફૂલેલો માણસ સુખમય સંસારસાગરમાં પહોંચી શકતો નથી. તેવો માણસ સાચુ સુખ મેળવવા મારે યોગ્ય નથી.

* આપણે વિષય પર ટૂંકનોંધ લખો.

[૨]

6. ગુણવતી કન્યાનું આયોજન.

શકિતકુમારે ગુણવતી કન્યાને માત્ર એક પ્રસ્થ ડાંગર આપીને તેમાંથી વિવિધ વાનગીઓ બનાવીને લોચન તૈયાર કરવા કહ્યું. એ કન્યાએ પહેલાં ડાંગરને તડકામાં તપાવી, ખાંડી તેમાંથી ફોતરાં દૂર કરીને ચોખા મેળવ્યા. પછી ડાંગરનાં ફોતરાં સોનાને વેચીને તેમાંથી જે ધન મળ્યું તેમાં લાકડાં ખરીદ્યાં. ચોખા રંધાઈ ગયા, પછી લાકડાંને પાળાચી ઠારીને લેવા કોલસા જુલિયાતવાળા લોકોને વેચા, મળેલા ધનથી તેણે શાક, ઘી, દહીં અને તેલ ખરીદ્યાં. આમ તેણે વિવિધ વાનગીઓ તૈયાર કરી.

અથવા

'આવર્તપાત' નામનું વિદન.

'આવર્તપાત' એટલે પાળીના વમળમાં ફસાઈ જવું. કાષ્ઠખંડને સમુદ્ર સુધી પહોંચવામાં આવતાં ચાર વિદનોમાં આ એક માટે વિદન છે. કાષ્ઠખંડ વમળમાં ફસાઈ જાય તો નષ્ટ થઈ જાય અને સમુદ્ર સુધી પહોંચી શકે નહિ. કાષ્ઠખંડ જેવા મનુષ્યોએ સુખરૂપી સંસાર સાગરમાં પહોંચવા દૃષ્ટતા હોય તો તેમણે પણ વ્યસનોરૂપી વમળમાં પડતાં બચવાનું હોય છે.

* ગદ્યખંડ વાંચીને પ્રશ્નોના ઉત્તર સંસ્કૃતમાં લખો.

[૪]

A. ગદ્યાલારે

B. કાષ્ઠચલમ્

C. ચત્વારઃ

D. સંત્કળતા, મારાદિવચને જત્તે નિમગ્નતા, આવર્તપાતતા, નદોજત્તવિચોગશ્ચેતિ ।

* પદ્યખંડનો ગુજરાતીભાષામાં અનુવાદ કરો.

[4]

૪. - હૈ બાબક, તું મધારીમાંથી ઊઠ; સ્વસ્થ આચરણ (વ્યવહાર) કર; જાતના સર્જનદાર નો યાદ કર. પછી તું ચોખ્ખું પાળી પી.

સો ડગલાં બહાર ચાલને તું શૌચક્રિયા માટે જલ્દીથી જ.
(પછી) સાબુથી જો હાથ ચોખ્ખા કરીને તું કસરત કર.
અથવા

૪. હું પુલ્કને ભળતો નથી; તાર્થયાત્રાને ભળતો નથી; મોડવને કે
(વ્રહ્મમાં) લીન થવા અંગે ક્યારેય ભળતો નથી; હૈ મા!
હું ભક્તિ કે વ્રતને પણ ભળતો નથી. હૈ ભવાની મા! તું જ
મારું શરણું છે: તું એક જ મારું શરણું છે.

* સંસ્કૃત પ્રશ્નોના ઉત્તર સંસ્કૃતમાં લખો.

[૨]

૧. પત્યૈ મધુમતી વાચં વદતુ ।
અથવા

૧. પુરુષ:

૧૦. દુર્જનસ્ય

* પ્રશ્નોના જવાબ ગુજરાતીમાં લખો.

[6]

૧૧. "હૈ દૈવ! સર્વ દુષ્કર્મો, દુર્ગુણો દૂર કરો. અને અમારે માટે જે કલ્યાણકારી હોય તે અમને પ્રાપ્ત કરાવો."

૧૨. ભક્ત માતા ભવાનીને આ વિકટ પરિસ્થિતિઓમાં મોતીનું રક્ષણ કરવા પ્રાર્થે છે. વાદવિવાદમાં, દુઃખમાં, આળસમાં, મુસાફરીમાં, પાળામાં, આજમાં, પર્યત પર, શત્રુઓની વચ્ચે અને વનમાં દિવસક જનાવરો વચ્ચે.

13. ચાર ક્રિયાઓ વડે ધાતુ છે.

- 1. ઇસવાની ક્રિયાધા; સાબી સુવળખે કસોટી પથ્થર પર ઇસાને લો ફેલા રચનું છે એ શાદેત કાઢે છે.
- 2. કાપકૂચ કરવાધા; સાબી સુવળખે કાપાને લેખી ખરીડવા કરે છે.
- 3. લખાવવાધા; સાબી સુવળખે લખાવાને લેખી શુદ્ધતા પરખે છે.
- 4. ટીપવાધા; સાબી સુવળખે ટીપાને લેખી ખરીડવા કરે છે.

* શ્લોકપૂર્ણ કરો.

[4]

14. સં ગદ્દદ્યં સં વદ્દ્યમ્ સં વો મનાંસિ જાનતામ્ ।
દેવા ભાજં યથા પૂર્વે સં જાનાના ઉપાસતે ॥

15. વિવાદે વિષાદે પ્રભાદે પ્રવાસે
ખલે ચાનલે ખલતે શત્રુમધ્યે ।
અરણ્યે શરણ્યે સદા માં પ્રયાદિ
ગતિસ્ત્વં ગતિસ્ત્વં ત્યમેવા ભવાનિ ॥

વિભાગ-૮

* નાધ્યખંડનો ગુજરાતીભાષામાં અનુવાદ કરો.

[4]

16. દુર્યોધન :- દૂત લશકે અહીં આવેલા છો, યુદ્ધ કરવા આવ્યા નથી. સંદેશ લઈને ઇસાને; અમે દૂતના દલ્યાશઓ નથી.

દરોલક્ય :- (રોષ પૂર્વક) શું 'દૂત' કહીને મને અપમાનિત કરો છો? (મેં અમે હોયલા) રહેલા છો. નાજા, હું દૂત નથી. ભેગા મળાને (મારા પર) પ્રહાર કરો. (બધા ઊઠી ઇચ છે.)

દૂતરાષ્ટ્ર :- પૌત્ર! દરોલક્ય! તમે ક્ષમા કરો. મારાં વચનાને સમજનાર બનો.

અથવા

16. पुनीत :- लाई! भागमां इयारके दुर्घटनाओ पण जनो ह, लेमां धरुं करीने पधर लगेरे नड पहाचो, गाचो लगेरे पशुओ अने भागसो अमे प्रण साङ्वाओ जनो ह. शुं तुं भलो हो को जनोली दुर्घटनामा संजंघमां आ प्रलोय जुहो जुहो व्यवहार करे ह.
- सुनीत :- हुं नवी भलातो. पहालां इहो के पधर लगेरे शुं करे ह.

* वाक्यो कोल जोले ह ले लघो.

अ

ले [२]

17. कानि कानि तानि त्रिविधानि कार्याणि → सुनीत:

18. यदासापद्यति भगवान् यत्रायुधः → धृतराष्ट्रः

* प्रश्नामे उत्तर गुञ्जशतीमां लघो.

19. " हे शकुनि! तुं जुगायना पासो छोडीने जाणची युद्ध करवा योग्य चा." [4]

20. कोह लुद्धिमान मनुष्य पण मे दुर्घटनामा स्थलची इर लाजा भय, लो लेमी पशुमां गलना चाय.

* भावुवाषात्रां वृंकोदि लघो.

[4]

21. श्री कृष्णानो अंतिम संदेश.

घटोत्कच श्रीकृष्णानो संदेश लहने इस्तिनापुर आवोह. हो रात्रओ। - आशरवा योग्य कर्मनुं सारी शीले आशरवा करो; स्वज्जानोने रक्वपानी सिंता करो; मनमां जो हरिहोलुं होय ले अही पृथ्वा पर भावनी लो; अर्जुननुं रुप धारण करेला यमराज काले सूर्यकिरणोनी साथे जो लभारी पासो आवी वृषो.

22. जानुं कार्य लो ह इलप्यनुं पालन. दुर्घटनाची दवायेला भागसने तरतज दवाभान पहायाडवानो होय ह. जेही

लनी योष्ये सारदार धाय. त्यां ज्दने इयारं लनां जे लोदीना ज्दर होय तो लने योषानुं लोदी भल आपवानुं होय छे. परिवारने भल इरवा.

* डीसंभां आपेला पदानो क्यथाभा इरीने वाक्यो जनावो.

२३. मानवः सुखं च दुःखं च अनुभवति । [२]

२४. धृतराष्ट्रः कौरवाणां जनकः आसीत् ।

विभाग- D व्याकरण विभाग.

* आपेला प्रश्नांनो सूचनानुसार क्तर लनां.

(दरुं प्रश्नांनो ज्वाज । भाइनां छे)

२५. भूमिः	३३. पृथ्वीः	[16]
२६. अभृतम्	३४. आशङ्कया	
२७. इच्छामि	३५. एका	
२८. कथयिष्यसे	३६. संबंधक भूतकृदेन्त	
२९. पन्दिताम्	३७. गुरोः + अधि	
३०. लभेरन्	३८. भवन्तीति	
३१. पसन्ति स्म	३९. कर्मधारय समास	
३२. रामे	४०. इ. इन्ट	

विभाग- E

५१. इथाइमानुसार वाक्यो जोडवो.

(ज्वाज → DCBA)

[4]

- A. काठचीनगरें भावित्तकुमारो नाम एकः श्रीछिपुप्रः प्रतिवसति स्म।
 B. स यदा स्वकीयस्य जीवनस्य द्वाविंशतितमे वर्षे प्रविष्टस्तदा चिन्ताभाषन्नः।
 C. नास्ति दारविहीनानाम् अनेनुरुपगुणदाराणां च सुखम्।
 D. तत्कथं गुणवतां भार्याम् अहं विन्देयमिति।

42. इडरो वांशने पुत्रानो ज्वाल संस्कृतमां लघो.

[4]

A. द्येदत्तस्य

B. " व्याधु आगच्छत् व्याधुः आगच्छत् । साहाय्यार्थम् आगच्छन्तु । "

C. सः अहसत् अवदत् च ।

D. सत्यम् एव व्याधुः आगच्छत् । गोप्यतः उख्यैः आक्रोशत् सर्वान् च आह्वयत् किन्तु कोऽपि तत्र न आगच्छत् ।

* इति साधे योष्य इति भेदो.

[2]

43. विष्णुशर्मा \rightarrow पञ्चतंत्रम्44. कालिदासः \rightarrow कुमार संभवम्

* शैबान्कित पद्येन शुद्ध करिने गद्यध्वं इरीया लघो.

[3]

45. वयं सर्वे भानवाः अपि काष्ठ श्वषा इवा अस्माकं जीवनमेव नदी परिवारः प्रवाहरूपः । तत्र स्नेहकर्म जलं वहति ।

* श्लोकानो अनुवाद करी अर्थविस्तार करी.

(लाघांतरनो । भाङ् २ अर्थविस्तारना.) [3]

46. लाघांतरः-

इज अने हायावाजा विशाल वृक्षनुं सेवन करवुं भेदसे. भे लाघ्यवशात् (लेमा पर) इज न होय, तो हायाने कोण अडकावा शङ्क?

अर्थविस्तारः-

घटादार वृक्षनुं सेवन करवुं-

ફળ ન મળે તો છાંયો જરૂર મળે - ધૃત્વો મહાપુરુષો જેવા હોય છે. - મહાપુરુષનું શરણું આપવાને શાંતિ આપે. - મુક્તિ, મૂંઝવણ દૂર કરે. - સન્માન લેવાને જ્ઞાન તો આપે - વ્યસનોથી દૂર રાખે. - સ્વયં પર આફત આવે તો પણ પરોપકારના કાર્યો કરે.

૪૬. ભાષાંતર:-

જે પ્રમાણે દક્ષણ, કાપલું, તપાવલું અને ટીપલું એ ચાર ક્રિયાસોધા સુવર્ણ પરમાય છે, તે પ્રમાણે જ્ઞાન, ચારિત્ર્ય, ગુણો અને કર્મ વડે માણસ પરમાય છે.

અધવિસ્તાર:-

સુવર્ણને પથ્થર પર દાસાને, તપાવને, કાપાને અને ટીપાને લેખી પરીક્ષા થાય છે તેવી જ રીતે કોઈપણ મનુષ્યની કિંમત તેની સંપત્તિકે સત્તા વડે નહીં પણ ગુણોથી પરમાય છે. તે શીલ, સદ્ગુણ અને જ્ઞાનથી લોકોમાં પૂજનાય છે. સમાજમાં આદર-સન્માન પામે છે. સાની માણસની સર્વે ઈન્દ્રિયો તેના વશમાં હોય છે.